

Válaszd az életet!

Életre bátorító katechézis a második adventben

„Régen voltak hat hetek a Szent Márton napjától fogva, aholott kezdi most is a görög ekklézsia a maga böjtit. De idővel a deák ekkléziában négy hetekre szorítottatott ilyen fundamentomon: mert a Krisztusnak négy adventussa, eljövele vagyok. Midőn a testben megjelent. Midőn a szívbe beszáll és az embert megtéríti. Midőn halála óráján elmegy az emberhez. Midőn eljő az utolsó ítéletre.” – hangzanak Bod Péter prédikátor gyönyörű szavai a 18. századból.¹

E szavak nemcsak annak megértésében segítenek, hogy a mi nyugati kereszténységünkben hogyan lett hat hét helyett négy hét az adventi időszak, hanem sokkal inkább abban, hogy megmutatja a Krisztus után született emberek életét az Isten üdvtervében. Az, hogy Jézus Krisztus testben megjelent, az tény, és figyelmeztet arra, ami most van, melyben az Úr közelít hozzánk. Ezért az egész életünk advent. Vágyakozás és várakozás arra, hogy szívünkbe beszálljon, a második advent meglegyen. Ugyanis a harmadik és a negyedik már nem rajtunk áll.

Váróterem. Várom, hogy érkezzon a vonat, vagy a busz. Várok. Nem tehetek mást. Nem rajtam múlik, hogy befut-e, megjön-e bármelyik is. Lehet, hogy nem is érkezik meg. Lehet, hogy hiába várok. Nem szeretek várni. Főleg nem szeretek hiába várni. Életemben oly sok mindenre vártam már, és várok azóta is. Várom a boldogságot. Várom életem nagy örömét. A szeretetet. Várok valakire. Valakire, aki segít, vigasztal, szeret.

Aztán rájövök: nem kell hiába várnom. Az, akire igazából várok, az itt, az „ajtón kívül áll, bejönne már, de némán kulcsfordulásra vár...” Rajtam múlik, mikor hagyhatom el hitem várótermét – írta valaki személyes adventjéről.

A második advent emberének, vagyis Krisztus óta minden ember életének ajándéka ez a látogatás, lehetősége az erre való vágyakozás és várakozás. Az ember örök adventi ember. Hitünk reménység. Életünk várakozás és

---

1 BOD Péter: Szent Heortoklates, Szeben 1761., idézi: BÁLINT Sándor: *Karácsony, húsvét, pünkösd. A nagyünnepnek hazai és közép-európai hagyományvilágából*, Budapest, Neumann Kht., 2004. 6.

választás. Azt mondja az Örökkévaló az első szövetségkor a választott népnek: „*Taníul hívom ma ellenetek az eget és a földet, hogy elötökbe adtam az életet és a halált, az áldást és az átkot. Válaszd hát az életet, hogy élhess te és utódaid is!*” (5Móz. 30,19) Válaszd az áldást, az életet, mondja Isten. Az Ő választásának látható jele, hogy nem egy ítélő bírót küldött, hiszen a Messiás nem más, mint a testté lett szeretet. Azóta van új szövetség a Krisztus által. Jézus Krisztus az, aki az út, az igazság és maga az Élet! Az Örök Élet! A Világosság. A választás maga! Az Élet választása Krisztus választása.

Igen, az adventi ember nem más, mint a mélység sötétségét megjárt ember, akiben azonban vágyakozás van a világosság után. Ezért szeretjük a gyertyát, a meleg fényeket, és nemcsak a szorosán vett adventkor. Az adventi ember a Világ Világosságának örül, mert tudja, Isten irgalma jelent meg benne: „*Istenünk könyörül az irgalmáért, amellyel meglátogat minket a felkelő fény a magasságból; hogy világítsa azoknak, akik sötétségben s a halál árnyékában lakoznak, hogy ráigazítsa lábunkat a békesség útjára.*” Ki ne vágya Isten irgalmára? Ki ne vágya a békesség útjára!?

„*Mire is várakozunk advent idején? Jézus születésére, arra, hogy a teremtet világban maga a teremtő Isten is testet öltjön. Arra várakozunk, ami már réges-rég megtörtént. Ez a magatartás, ez a várakozás nem új... Az adventi várakozás lényege szerint: várakozás arra, Aki van; ahogy a szeretet misztériuma sem egyéb, mint vágyakozás az után, aki van, aki a miénk... Advent idején mi arra várakozunk, és az után vágyódhatunk, ami megtörtént, és akit kétezer esztendeje jól-rosszul a kezünk között tartunk. Vágyódunk utána, várakozunk rá, és ezzel módunkban áll kiemelkedni az időből.*

Az adventi várakozás hasonlít a megemlékezéshez, de valójában mindennél távolabb áll tőle! Valódi várakozás. Pontosan úgy, ahogy a szeretet mindennél valóságosabban vágyakozik az után, akit magához ölel és örök újszülöttként a karja között tart.” – folytatja Pilinszky.²

Olyan jó lenne, ha ez látszana rajtunk. Ha ez lenne az, ami látszik rajtunk!

Az életünk már eleve várakozással kezdődik. Aztán megérkezik. A megszületett gyermek is várja az ölelő biztonságot, a szeretetet, a másik embert. Aztán ahogyan értelme nyiladozni kezd, várja azt, aki több mint egy ember. Ki beszél róla? Ki tanítja meg neki, hogy ki az, akit nem hiába vár? Lehet ezt tanítani? Katechézis. Hitoktatás. Családi és gyülekezeti. No és iskolai. Hogy milyen lesz, az nem a „hit-oktató” bibliaismeretén múlik elsősorban, hanem istenképén. Mert a Bibliából is azt emeli ki, azt jegyzi meg, amit ő az istenképe alapján fontosnak tart. Azonban amit mond, tanít, nevel, azt nem valamilyen vizsga méri

---

2 PILINSZKY János: *Szög és olaj*, Budapest, Vigilia, 1982. 383–384

meg, hanem maga az élet. Mert a keresztyénség nem tan, hanem életforma. A megváltottság felismerése. Az evangélium befogadásának öröme. Bízgatás, bátorítás! Más szóval krisztusi létmód. Ezt mondjuk-e? Ez látszik-e rajtunk?

Sajnos sokszor tapasztalható, hogy ennek ellenkezője sugárzik rólunk. Keresztyénségünk sokkal inkább tűnik a megváltatlanság kesergésének, amit – nem véletlenül – éppenséggel a bűnök ostromozásával próbálunk ellensúlyozni. De ez nem segít. Ráadásul nem is evangéliumi. Sőt! Ahelyett, hogy segítene, visszahúz. Lenyom. Hol van itt Isten „választása”, aki adta az életet és az Életet? Hol van a Biblia üzenete, hogy Isten a bűnre megoldásként a bűnbocsánatot kínálja? Hol van itt Krisztus és az ő igehirdetése, bátorítása, hogy jöjjetek énhozzám mindnyájan, akik megfáradtatok és meg vagytok terhelve? Hol van az Ő tanítása az Isten országáról? Hol a kegyelem, az irgalom, a megbocsátó és bátorító szeretet?

Nem véletlen, hogy Bodó Sára az igazi katechézist „*életre bátorító katechézisnek*” nevezi. Jelzős szerkezet. Miért? Lehet más a katechézis, igehirdetés, bármi, ami krisztusi, mint életre hívó, életre bátorító? Nem! Nem lehet. Mégis van. Egy beszélgetésben, amely alapvetően az élet kríziséről szólt, Bodó Sára így fogalmazott „*Sokkal inkább úgy gondolom, hogy életre bátorításra van szükség. ... Elég kritikus vagyok saját magunkkal, a keresztyén neveléssel szemben, mert az élni akarást leginkább kicsi korban lehet megerősíteni. Nemcsak helytelennek látom, hanem életellenes cselekedetnek is tartom, hogyha először arról akarjuk a gyerekeket meggyőzni, hogy rosszak, ha először a bűneiket akarjuk velük elsirattatni, s majd aztán fedezhetik fel az örömet az életben, az Istennel való kapcsolatban. Ennek nincs köze az eredendő bűnhöz, ez az évszázadok alatt kialakult rossz nevelési stílus. Egyáltalán nem arról van szó, hogy kudarcmentesen kellene nevelni. Arról van szó, hogy amikor egy gyerek a saját cselekvésének kudarcait éli, akkor ne azt tudatosítsuk benne: 'na lám, te milyen rossz is vagy és ez Istennek sem tetszik'. Inkább abban segítsük, hogyan lehet a helyzetet megoldani, mert akkor kapaszkodót talál. Érzésem szerint, az igehirdetéseinkben is többször beszélünk arról, hogy mit rontunk el, mint arról, hogy milyen életlehetőségeink vannak. Ki megy be szívesen egy istentiszteletra azért, hogy még inkább „lenyomott vállal” jöjjön ki? Hogy csak azt érezze, nem alkalmas semmire, nem képes semmire? ... Ezért mondom újra és újra, hogyha mi a Biblia tanítását nem kapaszkodóként kínáljuk, hanem elsősorban regulázó törvényként, fegyelmező erőként, akkor nem nyújtunk valódi erőt. Hiszen nem tudunk abba kapaszkodni, akitől félünk.*”³

3 „Akiben megszületett a reménytelenség” Telepóczi Márta beszélgetése Bodó Sárával: <http://www.reformatus.hu/mutat/12757/> (letöltés: 2019. január 15.)

Mennyire egybecseng ez azzal, amit Pilinszky, a pszichológia gyermekbetegségeivel szembesítve egy jó nevű pszichológust, számon kér a lélekkel foglalkozó szakembereken. Popper Péter mondja: „Egy alkalommal beszélgettem Pilinszky Jánossal, és a katolikus költő megjegyezte:

– Utállak benneteket, »pszi«-vel kezdődő foglalkozásúakat.

– Miért utálsz, János?

– Mert nagyon nagy terheket raktok az emberekre. Azt hirdetitek, hogy minden emberi problémának van megoldása. Ezzel sikerül elérnetek, hogy az emberek többsége úgy érzi, csak ő olyan hülye, hogy nem tudja megoldani a szexuális problémáit, a szüleivel való viszonyát, a házasságát, az egzisztenciális ügyeit, a politikai orientációját stb.- és összeomlik.

A valóságban – mondta Pilinszky –, az élet dolgainak többsége nem megoldható. Legfeljebb jól-rosszul elviselhető. Óriási a különbség közöttünk. Ti úgy gondoljátok, hogy az életben problémák vannak és megoldásokra van szükség, én meg úgy gondolom, hogy az életben tragédiák vannak, és irgalomra van szükség. Szíven döfve tántorogtam ki Pilinszkytól.⁴

A katechéta, vagy a lelkész szó nem „pszi”-vel kezdődik. Ám ez nem mentesít bennünket. Mert sajnos ugyanez a kritika sokszor érvényes igehirdetéseinkre, hitoktatásunkra is. Mondhatta volna azt is: utállak benneteket lelkészeket, pszichológusokat, hitoktatókat, lélek-gyógyászokat, az úgynevezett lélekkel foglalkozó szakembereket. De hogy ne ilyenek legyünk, ezért kell a Lélek embereinek lenni. Akkor jönnek a Lélek gyümölcsei. Mik azok? Tudás? Világos bűn látás? Kíméletlen igazság? Ó, nem! Sokkal inkább: „szereket, öröm, békesség, türelem, szívesség, jóság, hűség, szelídség, önmegtartóztatás.” (Gal 5,22-23) Ha ez nincs, vallásosság van, hitismeret van, keresztyénség nincs. Ha viszont ez van, akkor az ember Krisztusban van és él. Erre van szükség, az Istentől, Krisztustól, a Lélek által kapott szeretetre, ami olyan kincs, hogy tovább akarjuk adni azoknak, akik körülöttünk vannak. Ez a katechézis célja. Nem e sorok ismerete, hanem a Lélek gyümölcseinek megtermése! Ez nem hitismereti, hanem egzisztenciális kérdés. De ez egyedül nem megy. Sem Isten nélkül, sem más, istenes emberek nélkül. Mert az ember társas lény. Kapcsolatban vagyok az, aki vagyok.

Ez a kapcsolat Isten és ember, ember és ember között történik. Ezért van nevelés, oktatás. A nevelés tehát környezettől függetlenül egzisztenciális kérdés. Hiszen a nevelés célját az határozza meg, hogy mit gondolunk az emberről, milyen az emberképünk. Az ember lényegéről alkotott képünk pedig

---

4 Majom, kezében kézigránát (Székely Anna interjúja Popper Péterrel), *Népszava* 132 (2005)/135, 22.

azért fontos, mert amilyen az emberről alkotott képünk, olyan a magatartásunk is: „*minél teljesebb és realisabb az emberről alkotott képünk, annál kulturáltabb a magatartásunk s fordítva, ahogyan silányul az emberképünk, úgy durvul, embertelenedik magatartásunk.*” – írja Rókusfalvi Pál.⁵

Az ember – a növendék – test, lélek és szellem. Augusztinus, a két nagy görög filozófus, Arisztotelész és Plátón után, maga is beszél arról *Confessiones* című munkájában, hogy az egyén akarata a legfőbb Jóra, értelme az Igazságra és szíve a Szépre irányul, de mindezek a Szentháromság Istenben találhatóak meg. Az eudaimonia ezek ismerete, azaz Isten megismerése. A keresztyén tanítás, a katechézis harmóniát, boldogságot adni akaró nevelés.

Miután erre minden ember vágyik és az út önmaga megismerésén át vezet, így az ember nevelhető, sőt nevelendő. De ember csak ember által nevelhető. Az ember társas lény, a közösség formálja. A keresztyénség ugyanis nem ideológia, hanem életforma. Az Isten szerinti emberarca formálódás. Létmód. Szó és tett egysége. Ebből következik, hogy a református keresztyén pedagógia nem csak ismeretátadás, hanem példaadás is. A nevelő a növendéktől nem utánzást, hanem feleletet vár.

A katechéta ugyanis nem magához hívogat, nem magára mutat, hanem arra, aki Őt is azzá formálta, ami. Ehhez kell egy tekintélyszemély, aki tanítvány, akin meglátszik, kihez tartozik, és akit a növendékek annak fogadnak el. Ravasz László vallástanítóknak prédikálva mondta, de az egész református nevelés ettől lesz az, ami: „*Jézus a személyiségével nevelt. Ma is azért nevel, mert most is az, aki egykor volt. Nem, amit mondunk, hanem akik vagyunk. Nem, aminek látszunk, hanem amit élünk. Nem, amiről bölcselkedünk, hanem ami próbát megállunk: ez bennünk a győzelmes erő, ez a nevelő hatalom. Jegyezze ezt meg minden lekipásztor, minden vallástanító, minden egyházi munkás, minden pedagógus, jegyezze meg minden szülő.*”⁶

A gyerekeknek nem ún. „szentek” kellene, hanem ebben az értelemben példa-képek. Olyanok, akik megmaradnak embernek. Nem idealizált, piedesztálra állított, hanem a való világot ismerő, és abban helytállni tudó nevelőkre van szükség. Nem „szentek”, hanem Istennek szentelt életű emberek. A nevelő ugyanakkor legyen partner, de ne felejtse el, hogy ő nem egyenrangú a reábitottal. A nevelő feljebb áll, hatalma van, de ez a hatalom nem azért adatott, „*hogy néki szolgáljanak, hanem, hogy ő szolgáljon*” sokakért.

5 RÓKUSFALVY Pál: A nevelés erkölcsi nevelés is, *Új Pedagógiai Szemle* 49 (1999)/3, 5.

6 RAVASZ László: A vallásos nevelés in: *Legyen Világosság* III, Budapest, Franklin Társulat, 1936. 401.

Sokféle képet alkothatunk egy emberről, olyat is, ami egyben javaslatot is tartalmaz számára. Ez a kép elsősorban ne azt mutassa, hogy milyen, hanem, hogy milyen lehet! Itt a hangsúly a fontos, hiszen egyik nincs a másik nélkül. De a diagnózis önmagában inkább személyiségfejlődést gátló, mint segítő tényező. Célunk nem az, hogy ítélkezzünk „fejére olvasva az igazságot”, hanem segítsünk neki igaz emberré válni. A bűncentrikus látásmód, az ekkleziogén neurozis melegágya a téves bibliaismeretből, téves teológiából, helytelen istenképből ered. Református keresztyén hitünk szerint az ember lényege nem az, hogy bűnös, hanem az, hogy Krisztus érte is váltság, tehát bűnéből megváltott ember!

A katechézisben ezért központi szerepet kap az önismeretre nevelés. Ennek alapja, hogy a nevelő után (!) a növendék is fogadja el önmagát. Az elfogadás nem rezignált belenyugvást, hanem értelmező tudomásul vételt jelent azzal a szabadsággal, hogy megváltozhatok, ha kell, és azzal az elhatározással, hogy meg akarok változni, mert kell.

A lelki fejlődés sohasem volt tömegmozgalom. Terjedt lélektől lélekig. Pontosabban: a Lélektől a lelkekig. Akit a Lélek indít, az cselekszik. Nevel. Nem tehet mást. Csontjaiba van rekesztve. Ez a tűz azonban, ami onnan felülről való, sohasem pusztításra, hanem megelevenítésre adatott. Vannak, akiknek szükségük van erre, és vannak, akiknek adatott. Márpedig ha valaki jót tehetne, de nem teszi, bűne az annak. Mert, ahogy Erasmus írja, az ember nem születik, hanem kiművelődik! Mindezekben a református, életre bátorító katechéta azzal a lelkülettel tud segíteni, amit Gyökössy Endre a mennyei Atyának hozzánk való lelkületével kapcsolatosan így fogalmazott meg: „Szeretlek olyannak, amilyen vagy, hogy ne maradj olyannak, amilyen vagy”.⁷ Nem tanítalak olyannak, amilyen még nem vagy, hanem szeretlek olyannak... Nem mindegy.

Adventi lét: vágyakozás és várakozás. „Meg kell tanulnunk vágyakozni az után, ami a miénk. Gyermekkorunkban éltünk így. Vágyakoztunk arra – ami biztosan megjött. Télen: az első hóesésre. És várakozásunk ettől semmivel sem volt kisebb, erőtlenebb. Ellenkezőleg: nincs nagyobb kaland, mint hazaérkezni, hazatalálni beteljesíteni és fölfedezni azt, ami a miénk. És nincs gyengébb és jogosabb birtoklás se, mint szeretnünk azt, akit szeretünk és aki szeret minket. Csak a szeretetben, az

---

7 Gyökössy Endre: *A két középpont*, Budapest, Szent Gellért Kiadó, é. n., 24.

ismerősben születhet valódi „meglepetés”, lehetséges végeérhetetlenül várakoznunk és megérkeznünk, szakadatlanul utaznunk és szakadatlanul hazatalálnunk.

Minden egyéb kaland, minden egyéb megismerés, és minden egyéb várakozás véges és kérdéses. Így értem azt, hogy a karácsony a szeretet, és advent a várakozás megszentelése.” (Pilinszky)⁸

Mindannyian a második adventben élünk. Minden ember, aki erre a földre született Isten gyermeke. Várja a boldogságot, szeretetet, keresi életének értelmét. Tudnia kell, hogy nincs egyedül. Nem a semmiből jön, és nem a semmibe tart. Van teremtője, gondviselője, segítsége. Az adventi lét bizonyossága, hogy bármilyen kicsik, gyengék is vagyunk néha, de boldogságra teremtettünk, és akire szükségünk van, *Őt nem hiába várod, betér hozzád, s megáld!*” Erről szól a Biblia. Ezt kínálja Krisztus. És jönnek a Lélek gyümölcsei. Ez a keresztyénségünk. Ilyen kell, hogy legyen katechézisünk is.

---

8 PILINSZKY, i. m., 371.

